EARLY MODERN WORKSHOP: Jewish History Resources

Volume 7: Jewish Community and Identity in the Early Modern Period, 2010, Wesleyan University, Middletown, CT

Layered Networks: Functioning Across Communities

Shuki Ecker, Tel Aviv University, Israel

ABSTRACT: A considerable part of Rabbi Abraham Joseph Canette s book includes autobiographical material. It sheds light on the life of an orphaned son who became a travelling rabbi. He describes the circumstances of his life in Safed, Jerusalem, Aleppo, Candia, Venice, Livorno, Algiers and Constantinople, and praises his benefactors and patrons in each. While much of his writing is stylized praise for these individuals, he also portrays his own personal life in great detail. His life story and the networks it reveals offer a view of individuals in communities and between communities. I intend to focus on several overlapping networks that emerge from his descriptions, both locally in Constantinople, where the book was printed, and in particular across the various communities in which the author lived, along which some of his own travels can be traced.

This presentation is for the following text(s):

- The Awakening of a Living Man

Copyright © 2012 Early Modern Workshop

EARLY MODERN WORKSHOP: Jewish History Resources

Volume 7: Jewish Community and Identity in the Early Modern Period, 2010, Wesleyan University, Middletown, CT

The Awakening of a Living Man

Mekits Ben Hai

1757

Translated by Shuki Ecker, Tel Aviv University, Israel

Book of
Mekits Ben Hai
["Awakening son of a Living Man" / "Awaken Son of Living"]
[paraphrase on "Hai Ben Mekits"]

This is what you'd say, that these are the initials of the questions printed in this book, which I was asked in the holy community of **Livorno** [May] G[od] p[reserve] i[t] when I returned from Jerusalem [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished] f[orthwith] i[n our lifetime]. And they are **present** [*Matana*], **property of a Jew** [*Kinyan Israel*], which means a Jew who bought a bill of credit from a Gentile drawn on another Jew what does it mean in the issue of interest, and a **will** [*Tsavaah*] for charity without witnesses or [transfer of] property [*kinyan*]. And since [there are] a few of the late rabbis [of] b[lessed] m[emory], [which] I do not approve of their rulings, and since the *Rambam* [Rabbenu Moshe Ben Maimon]*'s* text, on which rabbis debated, needs to be explained, and I had put this to the mighty rabbi the exemplary rabbi o[ur] r[evered] te[acher and] r[abbi] t[he] r[abbi] Moshe Amarillo [May his] m[emory live] i[n] t[he world] t[o come] and the master wandered through a narrow pathway and happened upon a mountain he then shrouds it in the depths of his study and my interpretation was considered alien for some 25 years.
And now it was printed in his book ***Halacha Lemoshe*** [published posthumously by his son] and he quoted me there as well, and I stand by my view and my mouth speaks, and two years later [as I awaken my dormant interpretation and bring it to the light of day], I wish you could have seen this, my teacher like father, the leader of us all, we used to argue and to study this issue and our disputes were for the glory of the Lord,
which is why I named this little essay
Mekits Ben Hai [here can imply: awakening the work of a living man]
and he who shall wake the dead shall cause
our troubles/hardship to cease;

The year and he shall deliver a poor man from despair / trouble [5517]

printed here
Constantinople
under the rule of our lord the king H[is] E[xalted] H[ighness] Sultan **Osman**
in the printing house of t[he] r[abbi] Nissim Ashkenazi [May] G[od] p[rotect] a[nd preserve him] son of o[ur] r[evered] t[eacher] t[he] r[abbi] Yona the printer [May his] m[emory live] i[n] t[he world] t[o come]

Approbation [and recommendation] of the rabbis of Constantinople [May] G[od] p[reserve it]

Here we see the words of a wise man presented in a book, who when he speaks he makes the evening pleasant with his wisdom, and also for a ruling he has taken water from the very deep wells in a few rulings which needed only [some] deduction and which he brought from [his] collection, between this and that all are called **Mekits Ben Hai** he knows and he awakens, and drives to understand words of wisdom in all the issues the scholars studied, where they dwell and what it is about. And here he completed [his work] and his arguments are all in place, for he is the true rabbi o[ur] r[evered] t[eacher] t[he] r[abbi] **Abraham Canette** [May] G[od] p[rotect] a[nd bless him] he Abraham who used to study and teach the Law in the holy city of Jerusalem [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished] f[orthwith] i[n our lifetime], and because of his financial difficulties was forced to leave the holy land and traveled extensively while all the time wishing to return to the holy city and study further as he used to. And now, holy people of Israel who approach the Lord, take a look at that learned scholar who walks towards you, a fine product [of a far place] who came here with his work, support him and assist him, buy this book in good will, pay him in money and in kind, so it may revive his sole to carry out his wish to live in honour in the land of Israel, [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished]. And from this "rock" you will extract pure water in Jerusalem, and he would once again quietly and peacefully study and teach the Law in the holy city. These are our words, we sign in Constantinople in the year when the Lord put Abraham to **the test** [=5516], in strength and peace.
Abraham Meyuhas, Shlomo Alfandari, Eliezer behor Moshe haCohen

A prayer by the poor author. In begging. Poor man go and pray:

[the prayer ...]

A dedication to their excellencies the esteemed brothers, the high grandees, shepherds of Israel the splendour of good qualities to the grandeur of Israel, the masters of praises to the glory of Israel, may the devout rejoice [*yaal**zu***] in singing [*re**nana***] and may also this [***zo***] hopefully [***na na***] shall lead to actions more than any blessing.

Praise by the humble and unworthy before the great ministers of Israel upholding the study and respect of the Law [*torah*].
The seed of **Yaakov** be Blessed [**Baruch**] the story of **Itshak** along with **Eliyahu** together

in one party
See each other in life and each ones' years will be one and two hundred, a great and mighty god
and though I use the singular instead of the plural my mind is set on this entire house for it is all full of light.
and this is its fruit Feeding And supporting the Soles of the Poor, the Holy Crown [initials of the name "**Zonana**" in Hebrew], the crown of the *Torah*.
Their charity is abundant, their intentions are worthy, for the holy people in the holy land, learners of *Tora* in purity.
A great man who was called the righteous of Israel, head of the tribe of Israel, and for the Jews a great light was shining:

Words of amusement to celebrate the Prince of the Exiled [=Leader of Israel in exile]

[A rhymed text dedicated to the praise and blessing of the house of Zonana. The first sentences begin with ZO and end with NA, the last begin with NA and end with NA. The last line contains the same elements in the third and fifth words:]

Brilliant and illuminating those who come before it, gives them their due
Bringing fruits to the poor and gives them as should be
Gives to all according to their merit, and supports them
May God save them in trouble, his faithful may always live in happiness
This is my blessing in begging the Lord, may you support and raise higher this house
.

[a poem in praise of the four brothers Zonana (Yaakov, Baruch, Itshak and Eliyahu), every title begins with a reference to Voice and All, every stanza begins and ends in the letters of the word "the chosen one":]

A Voice telling / All about the affair of the king

The one chosen by God for he was **Yaakov** and he is written in full spelling
as the *Torah* is made in this way to be full of light, a choice of a worthy man, a man whom the Lord wishes to prosper, God's hand shall raise his throne, a man of men
one of the protectors of the land, defender of the nation, who shall not yield

A voice which is [all]

A mighty army which is getting stronger in front of all the people until they come to rest under his light and all follow
his lead, great as an anointed king who brings light to all who come near
and are filled with fear of God, and he shall cause our enemies to withdraw in fear of his drawn sword

Voice of rejoicing

At the month of Ziv, the month of spring in which the pleasing trees bloom and the scent of blossom that the leaves give when pinched clings to the clothes, and strolls out of town, and water spring everywhere, and one cannot fail to rejoice, one starts with a benediction for all, and a benediction for **Baruch**, and all [the brothers] are blessed the same, none chosen above the others.

Voice bearing good news

He shall expand his frontiers of the Law, to bring life, and in his quality for all the winds and **Itshak** shall spread his seed in blessing, wherever they live, as long as his seed is living [he is living], ten generations in one man all as one
we say let him live forever and make peace abundant and pure as diamonds, and no quarrel shall last.

The voice of [all] Israel

The gates of heaven and the pillars of the world, which the entire people of Israel rest upon, all that is bitter, tied up and beaten, trampled upon like earth,
[_____] when will the messiah come [and raise the dead] may you send us **Eliyahu** [as the prophet] and he shall proclaim to all the coming of salvation and shall collect the scattered.

A low voice

In anger and froth money is lost, inviting in great commotion the voice of a woman in the town, a man in the field, a poor man digging in his hole [_] impoverished and dragged to trials ___ This is the trouble that the debts multiplied, and even more grave by paying four and five times more, if one is left with anything. And even now there are those who say: bring forth garments sewn with gold. _ ___
and I, in the grace of God I trust, due to the harassments, unwillingly I had to find refuge, may God have mercy, by running away.

Hear our voice

Writing words of prayer for the poor who is discouraged and ponders between one prayer and another. Please by the power of your right hand: till when will we be degraded by this degradation and misfortune. Two are claiming their right, holding and wavering in their decision, where is the Law and where are the commandments [that should count for our favour]. Please, the Lord, accept the prayers of your people. When will I too make the place of out temple [Jerusalem] my home. Bring me to live on that soil [and travel through] its length and width.

An echo

[_____]

for the sons who went to exile [__]

A voice says cry out

The sound of exulting [__] and singing to **Yaakov Bo nfil** we shall pray for the coming of the Messiah [play on the letters and sound of the name Bonfil]
all expect his salvation in our year the kingdom of David shall be **establi**[shed] [=5516 =1756] in the garden and the [prophet Elija the] Tishbi Will solve Questions and Delusions [=5516 =1756] to the wise and also in the GOOD year [=5517 =1756/7] goodness shall come, shall come in singing

How beautiful is this tree, all in purity [_____]
Eager to follow God's paths and commandments, this son of leaders, learning and wealth combined in one, one in Judgement and in charity, the glory of us all, the distinguished scholar o[ur] r[evered] t[eacher and] r[abbi] t[he] r[abbi] Yaakov Bonfil [May] G[od] p[rotect] a[nd bless him] his candle shall burn for eternity and shall not whither [rhymes with Bonfil], for he welcomed us with grace and took money out of his pocket to bring this book to print, and for that may God bless him by these three themes referred to by our sages:

Manner of life

How to evaluate, all by the number of years, may he live forever, that is old age [__] [_____] How to twine together

Sworn and Standing [to uphold the Law]

How to purify, what is the meaning of pure? a pure man, he earns both riches and honour money [__] multiplied all sorts of happiness How to bring happiness

The fullest life

How to bless [what is the appropriate blessing], God give TRUTH [emet = the initials of the three mentioned above], give all of those to Yaakov to see his sons and sons-in-law How to dance before the bride [how to please]

The son like his father [an extension of his father]

How does one count one. **Yehuda** your brethren will thank [praise] you, for the chosen sons of **Yaakov** [=the people of Israel?] will sit together, for many years wealth and dignity all about them
and if you shut the "Door" behind you (which means if you take the D from the name Yehuda and move it to the beginning of the name, you receive the name of god, and the name of the letter D means a "door", which adds up to saying that the Lord will open for you the door) the Lord will open for you his treasures and you will be endowed with the seven good virtues of a modest man that the sages counted in Rabbi and his sons How to pray [?]

[Same as the previous text, only with the name Bonfil repeating in every line. All lines begin with BO, have an N in double use in the middle, and end with FIL:]

This is how

He is the foundation of all forever be in power and shall not fall
The spirit of a mighty man shall live his light shall shine on and not turn dark
God maker of the world give the world descendants of the house of Bonfil
God maker of all and of nothing give your blessing, double their good fortune
God maker of all men, merciful father, please do not reject my prayers

And the good deeds of one count for all his family, or if you will, [it would also] honour the living [members of the family], and because of that it is our sacred obligation to tell of the favours and charities I received from this blessed family, as I have learned from the words of Ra[bbenu] Sh[lomo] b[en] A[deret] [of] b[lessed] m[emory] in his Res[ponsa] nr. that every one who commissions some ornament for the synagogue his name should be written on it.

There, when I was holding office in the city of Candia [May] G[od] p[reserve] i[t] I received charity from the grandee brothers [the] l[earned] r[abbi] Moshe [May] G[od] p[rotect him] and [the] l[earned] r[abbi] Raphael Bonfil [of] b[lessed] m[emory]

And among their brothers [May] G[od] p[rotect them] that I have met in the city of Venice [May] G[od] p[reserve] i[t] and was a guest at his table was the exalted grandee o[ur] r[evered] t[eacher] t[he] r[abbi] senyor Daniel Bonfil [of] b[lessed] m[emory] and his son senyor Yaakov Bonfil [May] G[od] p[rotect] a[nd preserve him] who was a child at the time and now is a grown and pure man, born and raised in sanctity, learning and wealth combined in one.

And the pleasant acquaintance of the other I made in the city of Livorno [May] G[od] p[reserve] i[t] - the erudite and important grandee senyor Saul Bonfil [May] G[od] p[rotect] a[nd preserve him] and I pronounce my blessing of three parts of the Torah [the priestly benediction, including security, success and tranquility] for his beloved son, the most agreeable young man, the worthy student, T[he] h[onorable] r[abbi] Yaakov Bonfil [May] G[od] p[rotect] a[nd preserve him] May the father rejoice in his offspring with children, health and subsistence, this is from me.

And it is well known and needs no further evidence, even babies in the Livorno community [May] G[od] p[reserve] i[t] know about the favour this charitable man [May] G[od] p[rotect] a[nd bless him] has shown me. For throughout my stay in the city of Livorno [May] G[od] p[reserve] i[t] he provided me with a regular monthly pension and added on it on many occasions, and he did the same when I was in the holy city of Jerusalem, [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished], providing a yearly pension for several years, and it is only just that he shall be rewarded from heaven, ["]I shall give["] is the swift act of the righteous men, aimed for [improving] the life [of their people] / for the actions of the righteous they are

summarily cleared for further life in the heavenly court.

And that blessing goes for all the charitable men who provided a regular pension to be sent for me in Jerusalem, [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished] f[orthwith] i[n our lifetime] A[men], and above all the grandees who supported the *yeshivot* in which I studied, and I speak of them in general and not name each in particular for I may err in naming them and giving each his due honour, as I was taught to care more about what should not be said than what one wants to say. And in the end of this book I mentioned generally all the members of the community of Livorno [May] G[od] p[reserve] i[t] for the favours they have shown me, May the Lord grant each and every one of them his wishes, M[ay] i[t] p[lease the Lord].

To the fine host here in Constantinople [May] G[od] p[reserve] i[t]

Praise to a benevolent man who spreads his charity and help and looks for guests who come to this city, and takes them to his home. There I spent days and years, in exile against my will, [he gave me] a bed and a table, a chair and a lamp, and made room [for me], a teacher of the Law to students, and a host to scholars of the Law for he is the praised host the esteemed experienced rabbi o[ur] r[evered] t[eacher and] r[abbi] t[he] r[abbi] Eliyahu Nahum [May] G[od] p[rotect] a[nd bless him] and especially his modest and benevolent wife Mrs. Nehama b[lessed] o[f the] w[omen] who showed me the same respect on the day I left her house as on the day I came, may the Lord grant her sons who shall live; and the same goes for the esteemed generous rabbi o[ur] r[evered] te[acher and] r[abbi] t[he] r[abbi] Sulima BenMayor [May] G[od] p[rotect] a[nd bless him], who in his youth studied in a *Yeshiva* in the community of Brody [May] G[od] p[reserve] i[t] in Poland, who was my host every Sabbath and holiday, and the expenses did not matter to him, whenever he saw me he gave me money from whatever was available to him; and so I show my gratitude and give my blessing;

[Homily concerning the merits of hospitality extended to scholars. Not translated. Signed "the humble Abraham Yosef Canette"]

A second **dedication** to their excellencies the esteemed brothers in the city of Livorno [May] G[od] p[reserve] i[t] the grandees senyor **Moshe** and senyor **Yaakov Aghib** [May] G[od] p[rotect them] sons of the grandee the deputy / administrator of our yeshiva **Hesed LeAbraham uvinyan Shlomo** in the holy city of Jerusalem [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished] f[orthwith] i[n our lifetime], and his authority reaches the holy cities of Safed and Hebron [May they be] r[estored] a[nd] e[stablished] f[orthwith] i[n our lifetime] sinor **Shlomo Aghib** [May] G[od] p[rotect him] may A blessinG on a grandee of Israel Be set as well As Great rIches and long lives Be bestowed upon his sons and may he and his sons live forever in the midst of Israel, M[ay] i[t] p[lease the Lord]

A prayer for Moshe as for **Yaakov**, may they live for many years

Loyal to the homeland, honest men. The finest of the flock. Protectors of the land.
The first - a man of virtue. Shies away from sin and respects the learned, **Moshe** shall receive the best part. Knowledge and wisdom. Member of the high council.

And so is the second. We shall liken him to the river of plenty. Helped by god. Light upon his head. He is the foundation and the cornerstone. Blessed with sense. To follow god's will.

And my pure prayer to the heavens. In a low voice I implore the Lord to see better [times]. I call to them. Peace upon their homes. And may the leadership never be taken from them. Saying their praise. Moshe shall be blessed from god with every blessing. [_____]

Remember, holder of high office. Spoken with good will. Wholly for Yaakov.
King son of a king. Head of all the city. Superior above all. Owner of property.
[__] Sit firmly. From a leading[?] family.
These are the blessings of the humble Abraham Yosef Canette.

[...]

[the responsa]

[at the end of the book:]

****

A coin of blessings to the nobles of Israel the deputies of the land of Israel [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished] f[orthwith] i[n our lifetime], in Constantinople [May] G[od] p[reserve] i[t] and their authority spreads [far away] over [the city of] Jerusalem [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished], [and over its government], for if not for them no one would face the gentiles and they are twelve in high office and worthy all to be named, but it may be impolite for me in fear I may err in their titles and greatness, silence is golden, indeed three are the shepherds of Israel and are close to the leaders of this realm and their mark is ISHAY father of David I shall mark their names and the blessing is for all of them, and here it goes:

How grand is this day when the heads of the nation gather, kings of the land, ministers and all the judges of the land present themselves. Light was upon the Jews, their shapes shall glow to light the land [of Israel] and its inhabitants with mercy, officers and lords. Of the glistening of their spears the whole house [=land] was filled with light until every fine detail was clearly visible from a great distance. And their reputation spreads through all the lands, mighty and potent governors and commanders. For they are the ministers and office holders, quartermasters. And leaders of the troops. [The special growth of God, worthy of double blessing]. Members of the high council.

The remnants whom god names the pillars of justice, god's making to be praised, may he praise the meek in YESHUA [=salvation, Yehoshua] the first of the first, none his senior, of great lineage in wisdom and in knowledge and in talent as the ancient ones. As well as the second in wisdom and knowledge, a king son of a king, all gold, YAAKOV will blossom, his name be praised "by dancing" [=?] and by the wise and old. And [the third] so measured his great name when I call his name, a man from the house of LEVI shall blossom, roots running deep and fruits produced on the branches a flower of roses. And also to the others whose names are in the land the nobles of Israel they are written in the book of life leaders of regiments. Those who stand for duty with pedigrees of the distinguished families the greatest in the study of the sacred Law, magnificent offspring. I turn to God, against the face of the Almighty, here my lips set on wishing faith to those who guard the fates of Israel. As my sole is saddened, my sole is but a prayer for you God to preserve them may they stand together and be one full and fresh. There I have taken my share of blessing, a blessing of thanking, blessed be each and blessed be all, and there would be relief.

The praise and the thrill are tenfold [are cause to celebration. for the whole group].
[_____]
The year of all the nations will **approve** (in full count) [=5517]
To **better your state** (in partial count [centuries]) [=517]

****

Side dishes to the main course of study
A prayer of a poor man when his strength is weakened to pour his words before god

And my eyes shall pour water towards the heavens a doubt, innocent as a baby who cries, that was born to cry:
"son of man" and not "man" [of higher or lesser qualities], and what does clear mean - a pure man [at that time] before any other creature was created [to be checked ?] by man:
And I told the truth, and chose my words to embellish, bowing to Abraham ben Ezra [author of *Hai Ben Mekits*]:
And I bow my head in courtesy and unworthiness, in due measure and not in doubt, in eagerness, bowing to Shimon ben Semah:
For His sake and not for mine, for what am I, he will publish me [my work], and reward me with the knowledge of the Law in purity, if there is no learning / knowledge [*Torah*], there is no sustenance:

I am the man [*ani hagever*] to point out to all people and illuminate [*gih*] those gaps, son of my master, my father, of generations. However this father is my son in birth as well. Subtract five from the third of his ancestor, the one that shows his face to both sides and those remaining are the same in his letters, the exalted of them removed from them from the m.a.s.s.e.s. [*hamon*] of the world and each one shall be settled in its proper place in peace, this one is the first and that one is the first, and of the fourth generation after him he is the

second, so is that one the second, and the third wishes to divorce all his bad troubles.

Why is the world? Therefore, he who sells potions of life and death, *Leshem*, *Shebo* and *Ahlama*, and it will not do:
The Lord of the World, and the maid shall descend not to bring the world to an end, one and many, the ruling follows the many in wisdon, and you send the wasp:
My Lord, [_] explain about he who speaks harshly on the hard spirit that the body does not tolerate and you shall pardon our sins:

Anwer to the riddle

I am the man [*ani hagever*] ... illuminate [*gih*] those gaps - means in general to provide light in the evening.

But here it means I am the man [*ani hagever*] without the letters g, i, h,, [an br] which signifies an ignorant man [*bur*] who was qualified by the sages as mindless, namely an empty object that has no use, as it is written in *Pirke Avot* chapter 2 section 5 which reads according to the addition of rabbi Ovadiah of Bartenora: Ignorant man [*bur*] void and empty of anything [and even] the notion of give-and-take he does not understand, and he is worse than the lay people [who do understand that], as the translation shows - and the land will not become desolate [which is translated in Aramaic using the root *br*]: and the earth will not become *br*.

And also, extracting g, i, h from I am the man [*ani hagever*] would leave a.n.b.r. which signify the letters of [the name] Abner, and that and its like is what I meant by "and each one shall be settled in its proper place in peace".

Son of my m[aster], my f[ather] means Abner ben Ner: However my father is my son. Let your ears hear what your mouth utters: his father you call Ner, and his son Av Ner, the son is thus a father [*av*] of his own father, so that if Ner, his father shall call him my father, he shall reply here I am my father.

And now that we have come so far - we obviously recognise the name of Abraham, because the name Abner has the same letters as Abraham save the n, which contains the two last letters of Abraham, that is m and h, with five left to spare [n=50, m=40, h=5], which is what has been said - subtract five from the third letter, that is the n, of Abner.

The one that shows his face etc, means that there are four letters in the alphabet that can be read forward and backwards, and their abbreviation is h[a]mon: *heh*, *mem*, *vav*, *nun*. And here is the n, and here is the exalted of them, that is the h [which is used to indicate the name of God], and those left are m and h, which bring us to the same place.

The first one in this reality, that is Abraham, who is the first Jew, that is Abraham our father [may he rest] i[n] p[eace]. And therefore the riddle is henceforth no riddle. [Meaning the first answer is Abraham ben Ezra]

And the fourth generation are the sons of Jacob, and the second [son] of that generation is Shimon, and here we also have Shimon.
[meaning the second answer is Shimon ben Semah]

And the third [who] wishes to divorce etc. [all his bad troubles] is me, the destitute poor [man] and a wanderer who treads a different path, neither like this one [ben Ezra] nor like the other [ben Semah], both say the same thing: this great poverty befits him [the people of Israel], it is a success that the people of his time will not die if he sells shrouds. I say you call this success, while we call this grievance and lament [a cry and a sigh], since how does it benefit him that other people will not die if he dies, because he necessarily will die before his time, and the prophet Shmuel proves that, as he died before his time so that King Saul [may he rest] i[n] p[eace] may die in his time (as interpreted _ in *Taanit*) and he acted wisely not to sell shrouds, because who knows, if the first would not have been for himself. And this is what I alluded to in the first rhyme.

Why is the world? Which means like a man which means why should he who sells shrouds be called a potion of life for the people and he should die, and this is what it means: *Leshem*, *Shebo* and *Ahlama* [stones in the *Hoshen*; literally: "to a name", "which is in it", and "brother why"], which is to say, the name which is in it, namely the potion of life, why should it be called "brother" [*ah*], and this is akin to "sigh", and that shall not do, because after he dies the world will be back the way it was before.

And now I pray for the future. Almighty Lord, 12 fates [signs of the zodiacs] you have created, all changing by the times. But a poor man's fate will never change, even if the world comes to an end. And Elazar ben Porath, on the third of *Taanit* proves that his fortune is better reversed as he is alone. And so he said: and the maid shall descend, which means Virgo and it is a metaphor if that is the sign of the poor, then whoever that may be shall [_ _] so not to bring the world to an end like rabbi E. ben Porath. If the spirit is stubborn and hard the body tolerates it, hunger and voracity the body does not tolerate it.

And if the actions cause the hardship in eking a living, as they conclude in *Kidushin*, [____] and pardon our sins, do send the mother, namely luck, and take away the chicks. And if one wonders what is the strength of a gnat to meddle with lions, tell him that the lion dreads the gnat [_____] he who has been affected by poverty, knows it [____]

And let me tell you a little of the hefty events, heavy as the largest beams, that I have been through.

Come and listen, who am I and what are my life, oh my, from the time I emerged from the womb of my mother to the time I could walk without help, my father died [May his] m[emory live] i[n] t[he world] t[o come], I know not how old I was, probably no less than three years old, because before he died my brother was born, then she sent me to live with my relatives and she married another man, of a good family, and bore him sons and daughters, while I was raised by them until I could join a *Minyan* [=until I was 13], then I went to the world and

wandered through the land.

Indeed, my sole desired to know the Law [*Torah*], so I abandoned any other trade and I studied the Law, and in every place where a comfortable place for a year or two, where I could study the Law, presented itself, there I went and studied, may God reward them [my hosts] for their [kind] deeds in all the places where they live.

And [then] my sole desired to go to our holy land to study the Law in holiness and I made my *Aliya* to the holy city of Safed [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished] f[orthwith] i[n our lifetime], but for our sins I found it in sorrow and did not find what my sole craved for.

[Then] I went to the community of Aleppo [May] G[od] p[reserve] i[t] and God granted me to be there for days and years in the house of the *Hasid* o[ur] r[evered] te[acher and] r[abbi] t[he] r[abbi] Ezra Assi [of] b[lessed] m[emory] at the term of the exemplary rabbi o[ur] r[evered] te[acher and] r[abbi] t[he] r[abbi] Shmuel Laniado [of] b[lessed] m[emory] grandson of the author of *Kli Yakar* [of] b[lessed] m[emory] [and] at the yeshiva of [the] l[earned] r[abbi] Yosef Buabi [of] b[lessed] m[emory], may God reward them for their deeds, until I was qualified to start teaching. And now after [so much] time I am like that student after he read the tractate of *Eruvin* _he said _ this story I have seen in the responsa of our rabbi Beit Yosef [Yosef Caro] [of] b[lessed] m[emory] in the *Even haEzer* section [___] and that student may have been as old as I, for still to this very day I have not attained even the level of a shepherd [?], I wished to obtain wisdom and it is far away from me, indeed it has already been said that every man is not required to [reach beyond his ability] only as much as he can achieve, as long as he sets his heart towards the heavens.

Then I came to the city of Candia and the old Hasid the esteemed rabbi o[ur] r[evered] t[eacher and] r[abbi] t[he] r[abbi] Raphael Zalma [of] b[lessed] m[emory] took me to his home to study the Talmud with him, and that is [also] my will, because the cow wants to give milk more [that the calf to consume it];

And with god's help I thought of writing a poor man's treatise on the *Eruvin*, *Niddah* and *Yevamot* tractates of the Talmud [initials ENY = poor man] but it didn;t work out, and maybe god willing it will, even though many avoid those tractates, as it is written in the *Knesset haGdola* we who are poor why should we fear that, but I don't fear that, because writing about *Eruvin*, *Shabbat*, *Yevamot*, *Rosh Hashanah* [initials ESHYR = wealthy man] would not make me rich.

And that community [May] G[od] p[rotect] a[nd preserve it] accepted me as *More Tsedek* [*Dayyan*] as they guide me from the heavens to rule and to preach them, and I eat [on their table] and they put their trust in me, and my money from the salary I received from the community I have invested in a business that went away and ended up a captive, as you will soon understand, and I was there six years.

And here it is our sacred obligation to tell the praise of the grandee the famous benefactor o[ur] r[evered] te[acher and] r[abbi] t[he] r[abbi] Shmuel Leon May his memory live in the

world to come, and when he was still living, here in Constantinople [May] G[od] p[reserve] i[t] he commanded me not to mention him in my book, now for our sins, that he passed away, it is our duty to tell his praise, for at that time he gave me his written commitment to send 550 Kurush every year for the establishment and upkeep of a Yeshiva in the holy city of Safed [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished] f[orthwith] i[n our lifetime], with ten scholars and when I came to the city of Livorno [May] G[od] p[reserve] i[t] and settled there I sent him that paper [back] with the emissaries of Safed [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished]; and in that time the holy city of Tiberias, [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished], was being settled by the great and influential rabbi descendant of the line of ordained rabbis o[ur] r[evered] t[eacher and] r[abbi] t[he] r[abbi] Haim Abulafia [May his] m[emory live] i[n] t[he world] t[o come] and he gave him ten *Kise* [of 500 coins each] for ten men to devote themselves exclusively to study, [so he relieved himself of his previous obligation] as he made a greater one [more money for a greater rabbi] And last year here in this community [Constantinople] he told me he planned to set here a fund of two thousand Kurush for the establishment of a *Yeshiva* in the holy city of Hebron [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished] f[orthwith] i[n our lifetime], and also to support me in Jerus[alem], [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished], [May his] s[ole] b[e] b[ound up] i[n the] b[ond of everlasting] l[ife].

Then I left that place on my way as is my way until I came to the great city under God the community of Algiers [May] G[od] p[reserve] i[t] and I met there great and learned rabbis, and also some of the descendants of the RaSHBaS [rabbi Shimon Ben Semah Duran] [May his] m[emory live] i[n] t[he world] t[o come] great rabbis, and the chief rabbi the distinguished Dayyan [judge] o[ur] r[evered] te[acher and] r[abbi] t[he] r[abbi] Yehuda Ayash [May] G[od] p[rotect] a[nd bless him] wrote two treaties at that time, one about the RaMBaM [Rabbenu Moshe Ben Maimon] [of] b[lessed] m[emory] and [the second] a Responsa collection, and we exchanged interpretations about the language of the RaMBaM [of] b[lessed] m[emory] about the reg[ulations] concerning Red Cow, and he quoted that in his book, and at the time being it is not available to me.

And [there] I stayed in the house of the leader and office holder the grandee in charge [of the community] o[ur] r[evered] te[acher and] r[abbi] t[he] r[abbi] Raphael Yaakov Boushara [May] G[od] p[rotect] a[nd preserve him] and I lived in his house a full year and he took care of all my needs in abundance, and when I left there he gave me a great deal of money, a man of action and a man who leads other to action, may God reward his deeds and his rewards be full in those three things that our [ancient] teachers mentioned [= and no need to say more?] and I was a rich man at that time, and look what has become of that.

From there I decided to go to the community of Livorno [May] G[od] p[reserve] i[t] to settle there for it is a great city under God. And the heavens [were in my favour and] helped me [in that]. As I came there I invested my money with one scholar who was also involved in trade, and the man [servant] who came with me [whom] I have known to be a loyal man was sent by him over the sea with merchandise and my [mis]fortune it was that he was taken captive, and the rope followed the bucket [falling down = the money was lost] and that scholar returned

what he owed me [only] a little by little and I saw no blessing [out of that affair].

Then, the men of that city, princes of men, scholarship and greatness and pedigree and wealth and honour are all bound together and abundant in them, made me a great favour and made me one of the *Dayyanim* of the town [judges of the community].

And there I married a woman from a good family, may God give me the joy of Jewish men [to support their wives].

And at first she gave birth to a daughter and I named her Sarah and that was on *parashat vayigash* [=beginning of *Tevet*] and I wrote in my book "here you see [your] seed [offspring]" the year abs"r ["I bring good news"=[5]503] [December 1742 / January 1743] "Now Sarah lived one hundred [and twenty-seven] years" etc ["...these were the years of the life of Sarah. Sarah died ... and Abraham went in to mourn for Sarah and to weep for her"] and for [our] sins on the evening of the holy Sabbath *parashat Hayey Sara* [the reading of the section that begins with the words "Now Sarah lived" / "The life of Sarah", at the end of *Heshvan*, the next year], Sarah died [beginning of November (possibly evening of November 8th) 1743]. Then I wrote "here you see [your] seed [-] to be sown in the earth", for she did not complete one year [of life]; P[raised be the] L[ord].

And after that was born my son, my most beloved and cherished, on the 23rd of the month of *Elul*, and I wrote in my heart - the time in which [we read] "and you chose life [so you and your offspring may live]" [=*parashat nitzavim*] the year "for now the Lord has shown us favour and we brought forth [offspring] to the Earth" [=5504; 31 August 1744], and he was circumcised on the first day of *Rosh Hashana* [1 Tishri 5505; September 7th, 1744], and I named him Naftali. And I saw in the book *Brith Menucha* that highly recommended the name that stems from the book [of genesis] "Naftali is a hind let loose", which is a magnificent name and very defiant,
and I trusted in His favour to rule in his favour and save him from all trouble and preserve him for long, in learning and piety and good deeds, M[ay] i[t] p[lease the Lord].

And after that was born my daughter Ester.

And after all of that the grandee, the deputy, Senyor Shelomo Aghib [May] G[od] p[rotect him] sent us to Jerusalem [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished] f[orthwith] i[n our lifetime].

And when we arrived in the city of Akka, [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished], this was the trouble, that on the 27th of the month of *Av*, God cast darkness upon me and my daughter Ester was taken from this world and I came to personify the saying that when the month of Av comes one should avoid happiness, and even more so - when the month of Av ended - the father ["*av*"] was sitting in mourning.

And from there we arrived in our holy city [Jerusalem] [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished] f[orthwith] i[n our lifetime].

And after all that trouble and hardship, our money ran out, as is the way in that land of wiped out desert, and I had to borrow money with interest because it was a year of high prices, and the change of atmosphere brings about sickness

And this is also a lesson, money will solve everything, and this means that the people who in promised me in Livorno [May] G[od] p[reserve] i[t] to send for me to Jerusalem, [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished], about fifty Kurush coins every year for ten years, and in the first year they sent it through Egypt, and that man [who was supposed to transfer the funds] neglected to do so and must have forgotten about it, and I was counting on those funds when I took the loan, and then the problem in Egypt was discovered, and when the people of Livorno [May] G[od] p[reserve] i[t] realised that I did not get the money, they decided not to send anymore until the problem was clarified, as the *Torah* does not speak about sending money into trouble, only about sending it to support and sustain people.

And my wife b[lessed] o[f the] w[omen] gave birth to a daughter in Jerusalem, [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished], and I named her Rachel. And one morning, six weeks later, we discovered she was dry as wood, for my Rachel has died, Blessed be the judge [God].

And soon after that, another [calamity] came of a similar nature, as later on my wife had an abortion and lost a male son, and all of this was one and the same harsh judgement [*gzera*], Blessed be the judge [God] [*Baruch hagozer*], (and the sorrow could hardly be contained).

And so it happened that I too fell ill [I felt] like a stabbing of a sword etc, against my head [?] [____] [lying?] and feeling very sorry for myself, how I was judged so severely [by god]. And I prayed very solemnly, because God has interfered with my children, my health and my sustenance, which is the developing destruction and looming hunger, as in the meantime the interest on the debts multiplied to an unbearable level, and hence with troubles and tears I lament, because of the disaster I weep.

And suddenly three men, and from my point of view - angels, presented themselves as my guarantors, while I was in great sorrow and distress, I cannot sleep and I very much doubt if any of them has enough to cover the debt, May God reward them for their deed.

And then I left Jerusalem [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished] f[orthwith] i[n our lifetime], and moved back to the city of Livorno [May] G[od] p[reserve] i[t]. And I lingered there almost three years for some reason, and that was the laughing stock in Jerusalem[?]. Then I wrote these responsa.

And I left that place [and traveled] until I came to this city Constantinople [May] G[od] p[reserve] i[t] and it is a small world [a world by itself; a place where work of creation is made, parallel to the celestial world], and its select people are the image of those in the heavens, full of virtues, they Make good deeds, Anonymously, and mercifully, and No secret can be held from them.

And here was found a MAN [a grandee] wise and learned, mighty and perfect in all, learning

and wealth in one place, the esteemed rabbi rich in virtuous qualities, the glory of all your righteous men o[ur] r[evered] t[eacher and] r[abbi] t[he] r[abbi] Yaakov Bonfil [May] G[od] p[rotect] a[nd bless him] who showed me a great favour in printing this book on his own expenses. May God reward his deed, M[ay] i[t] p[lease the Lord,] A[men], as I wrote in the introduction, where I also set a little rhyme in his honour. And that while it was for the sins [of Israel] a time of wrath, for great many thousands of houses burned down as well as a period of plague [____] and several other troubles that followed them. I was dumfounded, I sat and waited for the horror to be over and the time of good to come, for a time of emergency is not the time for books, and a man cannot distract himself from the circumstances of his life.

And because of the troubles of that time some pages of this book were lost, and I had to do some of the work again, and for my sins I forgot a few points, and it is easier to start something new than to go back to an old one and try to figure it out again, and in this way I happened to see for the first time the [new] book *Halacha Lemoshe* by the exemplary and superior rabbi o[ur] r[evered] te[acher and] r[abbi] t[he] r[abbi] Moshe Amarillo [May his] m[emory live] i[n] t[he world] t[o come] and he brought there in my name about the words of Ra[bbenu] M[oshe] B[en] M[aimon] [of] b[lessed] m[emory] on the regulations of red cow and he did not approve of my arguments and I was forced to deal with this myself (again) and answer him

And if the time betrays and Books I don't have here and there is no learning here and how long shall delay, conclude that this was the cause for the delays in the preparations for printing, therefore I thank the Lord for the past and pray for the future that will come, I put my faith in the Lord that from now on all shall turn out well.
And this is it in general [the story of my life so far], the very short version.

And if I tried to give the whole details, the reader's hair will stand on end with cold terror, and that of the listener like that of the teller, [I suffered] in the heat of the sun - because of the sun, and under heavy rains - because of the rains, at sea - because of the cold and traps and the storms, arriving to the brink of death, and the pirates, and one morning we discovered that our enemies are a full measure far behind us and t[hank] G[od] we were close to port, and on the land - because of lions and thieves and the rest that frequently and not so frequently accompany [travel]. And the hardship of raising children is the toughest of them all, and it is, as explained, that they are in Jerusal[em], [May it be] r[estored] a[nd] e[stablished], and I am in "Egypt" [=in exile / in trouble], [they] rest in the temple [city] and [I] drag [my feet across the country] [and suffer greatly]. And the most difficult of all of those is neglecting to study the Law and skipping prayers [...]

Copyright © 2012 Early Modern Workshop

EARLY MODERN WORKSHOP: Jewish History Resources

Volume 7: Jewish Community and Identity in the Early Modern Period, 2010, Wesleyan University, Middletown, CT

מקיץ בן חי
Mekits Ben Hai
1757

Prepared by Shuki Ecker, Tel Aviv University, Israel

ספר
מקיץ בן חי

הדא הוא דתימא שהם סימני השאלות שבאו בספר הזה שנשאלתי בק"ק
ליאורני יע"א בחזרתי מירושלם תוב"ב. והם **מתנה, קנין ישראל**
ר"ל ישראל שקנה שט"ח מגוי על ישראל אחר מהו לענין רבית ושטר
צוואה של צדקה בלא עדים וקנין. וכשגם שקצת מהאחרונים שכבר
מתו ז"ל לא נראין דבריהם בעיני ומכלל שצריך לפרט לשון הרמב"ם ז"ל
שנתחבטו בו רבני ישראל ואני הרציתי הדברים לפני הרב עצום בישראל
הרב המובהק כמוהר"ר משה אמרילייו זלה"ה והשר סר דרך צר הגיע
להר מבליעו בעומק עיונו ופירושי כמו זר נחשב זה כמו כ"ה שנים.
ועתה הובא אל הדפוס בספרו **הלכה למשה** והביא שם גם משמי
ואני על מקומי עומד ופי המדבר ויהי מקי"ץ שנתי"ם מי יגלה עפר
מעיניך אבי אבי רכב ישראל וניפלוג וניתני בדידה ומיני ומינך יתקלס
מילאה על כן קראתי שם החיבור הקטן הזה
מקיץ בן חי
והמחיה מתים יאמר
לצרותינו די;

שנת מאשפו**ת** יר**ים** אב**יון** לפ"ק
נדפס פה
קושטאנדינה
אשר תחת ממשלת אדוננו המלך שולטן **עוצמאן** יר"ה
בדפוס ה"ר נסים אשכנזי יצ"ו בכמה"ר יונה המדפיס זלה"ה

הסכמת רבני קושטאנדינה ה"י

עינינו הרואות דברי חכם בספר כתב אשר בדברו מערי"ב ערבי"ם בחכמה וכן לדבר
הלכה דלה דלה מים עמוקים בקצת פסקי דינים לא נצרכו אלא לפלפולא ואשר
העלה מן המקובץ בין דא לדא לכולם בשם יקרא **מקיץ בן חי** ה"ן יודע וה"ן מקיץ.
ומעורר להבין אמרי בינה בכל מקום שנתנו עינינהם חכמים משכיל על דבר איפה הם רועים
ובמה דברים אמורים. והנה שול"ם ומשנתו שלימה הלא הוא החכם השלם כמה"ר
אברהם קאניטי נר"ו הוא אברהם אשר לפנים היה יושב ולומד תורה ומלמדה בעה"ק
ירושלם תוב"ב ומפני דוחקו הוכרח במעשיו לצאת מהארץ לחוצה
לארץ ויסע אברהם הלוך ונסוע וכונתו רצויה לחזור לעה"ק לשקוד על למודו כאשר היתה
באמנה אתו. ועתה ישראל קדושים הנגשים אל ה' תנו עיניכם על האי צורבא מרבנן
ההולך לקראתכם אשו"ר שבא לכאן ותלמודו בידו לתומכו ולסעדו לקוח את ספר הנז' באהבה
בו"ז יבוז"ו לו כסף ושוה כסף מלתא דשוי"א ירוצון בסל"ע והיה לו למשיב נפש להוציא מחשבתו
לפועל לשכון כבוד בא"י ת"ו. ומן הסל"ע הזה תוציאו מים חיים בירושלם ושב ושקט ושאנן
להיות לומד תורה ומלמדה בעה"ק כאשר בתחלה . כה דברינו החות'[מים] בקושטאנדינה בשנת
והאלקים **נסה את** אברהם לפ"ק ברוב עוז ושלום.
אברהם מיוחס שלמה אלפאנדארי אליעזר בכר משה הכהן

[...] [תפלה]

דידיקאטוריאה אל מעלת האחים הנכבדים הגבירים הרמים רועי ישראל פאר
המעלות לתפארת ישראל שרי התהלות לתהלת ישראל יעל**זו**
חסידים בר**נגה** זו אף **זו נא נא** תצמיח פעולה לעילא מכל ברכתא.
(כמו דבר נא) (כמו הנהנא)

שיחת דקלי"ם לפני גדולים שרי ישראל מקימי דגל התורה.
זרע **יעקב ברוך** הוא תולדות **יצחק** עם **אליהו** יחדיו בחבורה
ברואין זה את זה בחיי"ם ושנות כל א' יעלה בא' ומאתים אל גדול ונורא
ואם לשוני בלשון יחיד במקום רבים דעתי על כל הבית הזה כולו אורה.
וזה פריו **ז**ן **ו**מפרנס **נ**פשות **א**ביונים **נ**זרה **ה**קודש כתר תורה.
צדקתו מצויה בכונה רצויה לעמא קדישא בארעא קדישא לומדי תורה בטהרה.
ש"ר לו נאמר המיש"ר לישראל ראש שבט ישורון ליהודים היתה אורה:

לישנא קלילא מגדל בלילה לבי הילולא דבי ריש גלותא

	הר מזהיר פני השואל ולדידיה קמזהי"ר רחמ		ה דורש ופורש הראוי למנה מי מ	
	מר ואומר לעני הנני קח נא מנחתי גם שא		ה מקיים ומסיים בכי טוב כהנה זכה	
זו	כה ומזכה לבר בי רב ומספק ליה איש לפי חי	**נא**	מר כאן חיים ועוש' לו דדים במקו' בי	**נה**
	כר הברית זכור לשארית ישראל והושיעה		מן בבריתו לא יסור מביתו צהלה ורי	
	משלי **נא** לשון תחי**נה** אל שוכן מעונה א		דר בקודש תרומם ותגדל בית זו	

קו"ל האמור בפרשת מלך

בחיר ה' כי **יעקב** בחר לו יה ויעטר לו עיטור סופרים חד **יעקוב** מלא כתיב
באורייתא הבא תרגמו נהוריתא ותנן בבחירת כל הראוי לאישים איש אשר המלך
מלכו של עולם חפץ ביקרו ימין ה' רוממה כסא שלות דין גברא בגוברין
ממגיני ארץ עומד בפרץ ולא **יברח**

קו"ל שהוא

רב חיליה הולך וגודל זרוע עם גבורה לעיני כל ישראל עד שיאותו לאורו וכל העם עונים
אחריו מקודש זאת הברכה למשחה לגדולה כמלך במסיבו אור בו כל הקרב
פרו"ש מיראה אמר למהומ"ן באומרו אריק **חרבי**

קול שמחה

בירח זיו חדש האביב דמלבלבי אילני מהני טירפי מאי דסחיט ריחא בגלימא זריז
ונשכר את הזויו"ת ושאבו מים בששון ואי אפשר שלא לשמוח פותחין
בברוך ברוך בכלל ו**ברוך** בפרט כולם שוים לטובה שהרי נאמר בהן פאר מי **יבחר**

קול מבשר

ירחב גבולו גבי"ל לתור"ה לאתזיי חיים וכמדתו לכל רוח ויזרע **יצחק** זרעו לברכה
מושבות דכתב רחמנ' מה זרעו בחיים עשרה **דרי בח**ד גברא כולהו שנין
קאמרינן יעמד חי עד בלי די ירבה שלום כשפי"ר ויהלו"ם וכל ריב **יחרב**

קו"ל ישראל

בריח השמים ועמוד עולם אשר כל בית ישראל נכון עליו לישר"י לן מר האסורים
ולטושים והניתנין למטה כעפר לדוש דש בפנימית חק תוכות כלכוך השור ודריסת הרגל
על החיצונה כל קצוי ארץ אבני שוהם ויש פה ואין פוצה פה למה נקרא שמו צפצפה מריה
דאברהם מתי ייתי בר נפלי וסומך נופלים שלח נא את **אליהו** ויבשר לכל השואל
המלאך הגואל ואת קווצתיו **חיבר**

קול ענות חלושה

בחרי וקצף יוצא בגירעון כסף קצף מכניס בקולי קולות קול איתתא במתא קול גברא
בדברא עני המהפך בחררה משך טור"א קא רש בכספא והנגרר במ"י דינ"א
מחמת"ן לחברי"ה הא תברא היא _דא עקא שנתרבו החובות על אחת כמה וכמה חומר
מתשלומי ארבע וחמשה ואם הותירו הותירו לו . הן עתה איכא דחמרי ה"ב הב בטלי דהב
א"נ בטלי כסף ליום סף או אנפ"ק דחמרי אינשי ואני ברחמי שמים בטחתי איידי
דטרידנא למיפלט על כרתי ירחם השם ב**ברחי**

שמע קולנו

יחבר מילין לצד עילאה תפילה לעני שש"ח בין תפילה לתפילה אנא בכח גדולת ימינך
עד מתי ניזול בהאי זילותא מזל"א דבי תרי שנים אוחזין אוחזין וזזין הין ולאו
ורפיא בידיה הי תורה והי מצות אנא השם קבל רינת עמך מתי אעשה גם אנכי
לביתי מקום מקדשינו ותיתי לי למיגנדר בעפרא לאורכי ו**רחבי**

בת קול

אמאי דסליק מיניה קאי ויגין בוכה במר אנא רבים ישתו לא לימא
על הבנים שגלו מעל השולחן **בי חר רב יח**דו בחדוה רבא לימא
וכה"א

קול אומר קרא

קול מצהלות חיבת חדרים ורינה **ליעקב בו נפיל** תחינה ליתי **בר נפלי לבו נפלי**
כל אפיי המצפים לישועתו בשנתינו **תיקו** סוכת דוד בתוך הגינה "תשבי "יתרץ
"קושיות "והזייות לעם יודעי בינה גם בשנת טו"ב יבא טוב בא יבא ברינה .

מה נאה אילן זה כולו במקום טהרה ומתפשט במקום אישו"ר כולל כל אישורי"ן ישרים
בדרכי ה' ובמצותיו חפץ מאד האי בר פחתי תורה וגדולה במקום אחד לדין ואחד
לצדקה הדר הוא לכל חסידיו החכם המרומם כמהר"ר **יעקב בונפיל** נר"ו יאיר ולא
יאפיל כי האיר פניו אתנו לוי"ת חן להוציא זהב מכיסו להביא הספר הזה אל הדפוס ובכן
יצו ה' אתו את הברכה בהני תלת מילי דמשנ"ו רבנן:

"אורח חיים

כיצד מעריכין הכל לפי רוב השנים יעמד חי עד בלי די זו היא שיב"ה מכשור"י
שבעתיים יוקם באור הבוקר על ערבים **כיצד** מערבין

"מושבע ועומר [=ועומד]

כיצד מטהרין מאי וטהר טהר גברא מינו דזכי לנפשיה גם עושר גם כבוד
הכסף ריבה לרבות כל מיני שמחה **כיצד** משמחן

"תולדות מלא

כיצד מברכין צור יעקב תתן **אמת** ליעקב ליעול בי בנ"י ועיניו רואות
זכלו"ת עליהם וחתנים מן המנין **כיצד** מרקדין לפני הכלה

ברא כרעא דאבוה

כיצד היה מונה אחד . יהודה ועזר לקרא **יהודה** אתה יודוך אחיך כי ישבו אחים
יחדיו בני **יעקב** בחיריו אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד ואם
סגרת "הדל"ת אחריך (פי' תתן הדל"ת של יהודה בתחילה יהיה השם הוי"ה ב"ה בסדר והדלת
היינו פתח וקרי יפתח השם וכו') יפתח ה' לך את אוצרו הטוב ויפיפית בשבע מידות

היפים באיש עניו שמנו חכמים ברבי ובניו **כיצד** שואלי"ן את הפ"ה ס"ח

הא כיצד

	רא ראשית שיתו עליו		צח ירום ולא יש	
	רא רוח א"ח חי ילי		רו יאיר ולא יא	
בו	רא עלמין תן לעלמי	**נ**	ין ונכד לבית בונ	**פיל**
	רא הכל כל כאי		ברך על כן כל טוב תכ	
	רא נפשות אב רחמ		א תפילתי אל ת	

ומגו דזכי לנפשיה זכי לכל בני משפחתו ואבע"א משום יקרא דחיי מצוה עלינו לספר הטובות והחסדים שקבלתי מזרע הקדש הזה כן למדתי מדברי הרשב"א ז"ל בתשו' סי" כל העושה איזה תכשיט לבית הכנסת מצוה לכתוב שמו עליו והנה כאשר הייתי מורה צדק בעיר קאנדיאה יע"א קבלתי חסד מאהחים הגבירי'[ם] ח"ר משה ה"י וח"ר רפאל בונפיל ז"ל ובין אחיהם ה"י ומכיר הייתי בעיר ויניציאה יע"א ואכלתי על שולחנו ה"ה הגביר המ' כמה"ר סינייור דניאל בונפיל ז"ל ובנו סינייור יעקב בונפיל יצ"ו ובאותו זמן היה קטן ועתה איש טהור הוא הורתו וולדתו בקדושה תורה וגדולה במקום אחד. ולאחר קראתי נועם בעיר ליגורנה יע"א הגביר משכיל וחשוב סינייור שאול בונפיל יצ"ו וצויתי את ברכתי ברכה המשולש'[ת] בתורה לבנו ידידו התלמיד הנעים בחור וחשוב כה"ר יעקב בונפיל יצ"ו ישמח האב ביוצא מחלציו בבני חיי ומזוני זהו משלי ולמפורסמים אין צריך ראיה אפילו יונקי שדים יודעים בק"ק ליאורני יע"א החסד שקבלתי מאיש חסד הזה נר"ו שכל זמן היותי בעיר ליאורני יע"א נתן לי דבר קצוב בכל חדש וחדש תמידין כסדרן ומוספין שלא כהלכתן וגם לרבות בעיר הקדש ירושלם ת"ו דבר קצוב בכל שנה ושנה לכמה שנים ובדין הוא שיטול שכרו משמיא מיהב יהבי פעולת צדיק לאלתר לחיים ובכלל הברכה כל אנשי חסד ששלחו לי דבר קצוב לירושלים תובב"א וכ"ש [=וכל שכן] הגבירים בעלי הישיבות שלמדתי בהם ומכללא איתמר ולא בפירוש איתמר כי אולי אשנה [=אשגה?] בסידורם ואני קבלתי שצריך עיון יותר מה שאינו צריך לדבר ממה שאדם רוצה לדבר ובסוף ספר זה זכרתי בדרך כלל כל אנשי ק"ק ליאורני יע"א החסד שגמלוני השם ימלא משאלות כל אחד ואחד כי"ר:

לכבוד האכסניא נאה פה קושטאנדינה יע"א.

ואפריון נמטייה לאיש חסיד כמפעלו פועל ישועות זורע צדקות שואל וגואל מאן דביש ליט בהאי מתא כאורח נטה ללון מכניסו לביתו ושם הייתי ימים ושנים גלאי כדגלי אינשי מטה ושלחן כסה ומנורה הוא מצטמק ויפה לו מרביץ תורה עם תלמידים ומכניס תלמידי חכמים ה"ה גב"ר פו"ם די"ן ח"י הח' המרומם הותיק כמהר"ר אליהו נחום נר"ו ובפרט נות ביתו הצנועה והחסידה מרת נחמה מב"ת שכך עשתה לי כבוד ביום צאתי מביתה כמו יום בואי השם יזכיה בבנים זכרים זרע של קיימא גם לרבות הח' המרומם הנדיב כמוהר"ר שולימא ן' מאיור נר"ו בבחרותו היה לומד בישיבה בק"ק ברוד יע"א בפולוניא והוא היה בעה"ב שלי לשבתות וימים טובים ה"ן כסף לא נחשב בימי שלמ"ה למאומה בכל עת

מצאני נתן לי ממון מן הבא בידו והנה ברך לקחתי;

אשרך כגפן פוריה בירכתי ביתך וכו' הנה כי בן יבורך גבר יש לקדדק [=לדקדק?] מהו אומרו בירכתי ביתך ומאי נפקא מינה אם יהיה בירכתי הבית או בכל מקום אשר ימלאו ימים ללדת ומהו בניך כשתילי זיתים סביב לשולחניך ואיך יהיה משפטם חוץ מן השולחן ומהו אומרו הנה כי כן יבורך גבר איזה ברכה שולל ולמה שולל ויובן עמ"ש במ' ז"ק דף ט' הברכות שברכו לראבר"ש תזרע ולא ולא תחצור ליבלבל פתורך ליחרב ביתך וליתיב אושפיזך לא תראה שנה חדתא וכו' ע"ש והנה כולם רמוזים בפסוקים אלו בירכתי ביתיך "ל ליתיב אושפיזך שנקרא ירכתי ביתך לאפוקי קבר שאין לו ירכתים אע"פי שנקרא בית ונאמר קרבם בתימו א"ת קרבם אלא קברם ודוק ואמר הנה כי כן יבורך גבר ר"ל מכלל .. אתה שומע הין ר"ל שלא יברך דרך קללה אלא יברך בפי'[רוש] ושאני רשב"י שבחו גדול זי"ע ועוד אפשר לומר בניך כשתילי זיתים סביב לשולחניך למה נקט שולחניך לסוכך[?] שאם היה אומר בניך כשתילי זיתים סביב לשולחן היה ג"כ לנוכח ויובן עמ"ש במס'[כת] ברכות ג' תכיפות הן וכו' וי"א תכף לת"ח ברכה ע"ש ובמסכת תענית אמרו בימי רשב"ן הוה בפנא ומותנא ואין להתפלל אלא על דבר אחד ואמרו נתפללאבפנא לבי יהיב רחמנא שובע לחיי הוא דיהיב וכן היה ונסתלקו שניהם לזה שמעתי כד הוינא טליא ונשכח ממני וזכיתי לאומרו משלי ועבדתם את ה' אלקיכם דקשה דהול"ל וברכתי כמ"ש והסירותי או והסיר כמ"ש ובירך אלא ר"ל ועבדתם את ה' לרבות ת"ח ותכף לת"ח ברכה לכך אמר ובירך נסתר לת"ח שתכף לת"ח ברכה אז אמר הקב"ה והסירותי בהכרח לבי יהיב שובע לחיי הוא דיהיב וזהו אומרו כאן לשולחנך בחיים חיותך שאם זכית לשובע בהכרח בניך יהיו גבורים כשתילי זיתים שהולכים ומתגדלים וזהו דוקא יבורך גב"ר כמ"ש ביבמות ישראל הם גומלי חסדים ביישנים רחמנים סי' גבר ומסתמא מבנים ת"ח לביתו זה הנראה לדעתי . אנכי הרואה ועין אין אני הגבר בכלי זין כאח קין אדם להבל דמה הצעיר אברהם יוסף קאניטי;

דידיקאטוריאה שניה אל מעלת האחים הנכבדי'[ם] אשר בעיר ליאורני יע"א הגבירי'[ם] סינייור **משה** וסינייור **יעקב עגיב** ה"י בני הגביר הפקיד דישיבתינו **חסד לאברהם ובנין שלמה** בעה"ק **ירושלים** תוב"ב ומצודתו פרוסה בעה"ק **צפת וחברון** תוב"ב סינייור **שלמה עגיב** ה"י תנוח **ע**ל **ג**דול **י**שראל **ב**רכה גם לרבות **ע**ושר **ג**דול **י**חיו **ב**ניו ויחי עוד לנצח הוא ובניו בקרב ישראל כי"ר .

תפלה למשה ויהי **יעקב** ברואין זה את זה כימי עולם וכשנים קדמוניות .

עיני בנאמני ארץ להולכים בתמים. מבחר עצמים. מגיני ארץ מאד נעלה. הראשון אדם המעלה. דחיל חטאין ומוקיר רבנן ל**משה** היה למנה. הדעת והתבונה. יושב בשבת תחכמוני.
גם לרבות את השני שבראשון. לו נאמ"ר כי טוב כנהר פישון. מידי אביר **יעקב** בעזר"ו. בהלונר"ו. ממנו יתד ממנו פנה. שנתנה לו בינה. לעשות רצון שוכני.

ותפלתי זכה כלפי שמיא. בשפל קול התחנ"ה נגד פני עליון שפר קדמי להחזיא. קורא אני אליהם. שלום באהליהם. ולא יעדי עביד שולטן מגו ביתייהו.
דקב"ה משבח בתשבחתייה"ו. ומשה יקח ברכות שמים מעל לעילא מכל ברבתא [=ברכתא]. במוט"ב

תלתא. בחדא שריין. ונמטייה אפריי"ן. כחוט השני.
אתיא זכירה זכירה. למרבה המשרה. אמיר"ה נעימה. ליעקב שלימא.
ריכא ובר ריכא. דתירום רישיה אכוליה כרכא. דרך גדילתן. נכסים בחזקתן
ונושפה בתלתן. ותשב באית"ן ממשפחת הדנ"י; כה מעתיר הצעיר אברהם יוסף קאניטי:

[...]

[השאלות והתשובות ...]

[בסוף הספר:]

****

מטבע ברכות אל אצילי בני ישראל פקידי ארץ ישראל תוב"ב שבקושטאנדינה יע"א
ומצודתם פרוסה בנציבי"ן ירושלם ת"ו שאלמלא הם לא יתיצב איש בפני הגוים
ושנים עשר נשיאים המה ומן הראוי להזכירם בשמם אלא שאין דרך ארץ אולי אשגה דרך
גדולתן ומלה בסלע שתיקותא בתרין אמנם שלשה רועי ישראל והם קרובים למלכות וסימן
ישי אבי דוד אזכירם בשמם וכולם בכלל הברכה הם וזה החלי.
מה נכבד היום בהתאסף ראשי עם יתיצב"ו מלכי ארץ שרים וכל שפטי ארץ ליהודים
היתה אורה צורותם יזהירו להאיר על הארץ ולדרים עליה ברחמים קצינים ורוזנים.
לנגה ברק חניתם נתמלא כל הבית אורה עד דיתחזי בליונא דגושפנקא ושמעם הולך בכל
המדינות רבים ועצומים פחות וסגנים. הלא המה שרים וטפסרים אמרכלים. ושרי החיילים.
קדש הלולים. יושבי בשבת תחכמונים. השרידים אשר ה' קורא להם אילי הצדק מטע ה'
להתפאר יפאר ענוים ב**ישועה** ראשון שבראשון אין למעלה הימנו שושילתא דבי נשיאה
בחכמה ובדעת ובכשרון אין זכרון לראשונים. גם לרבות את השני במועצות ודעת
ודעת ריכא ובר ריכא כלילא דדהבא ישרש **יעקב** יהללו שמו במחו"ל ובמושב זקנים .
וכ"ל בשלי"ש שמוא"ל בקוראי שמו איש מבית **לוי** יציץ ופרח שורש למטה ועושה
פרי למעלה פרח שושנים. וגם לאחרוני'[ם] אשר שם שמו"ת בארץ אצילי בני ישראל הלא
הם כתובים על ספר כל הכתוב לחיים שרי גדודים. העומדים על הפקודים שלשלת יוחסין
משפחות המיוחסות גדולי הקדש נטעי נעמנים. נכח פני ה' נגד פני עליון למלכי ארץ
הנה שפתי יוצאות וחולו"ת לשלומ"י אמונ"י ישראל שומר אמוני"ם. בהתעטף עלי נפשי
אין נפשי אלא תפלה אתה ה' תשמרם יכונו יחדיו והיו לאחדים דשנים ורעננים. הנה
ברך לקחתי מברכתי ברכת הדיות ברוך בכלל ברוך בפרט והיתה הרוחה. ההל"ל והשמחה
עצר"ת מוני"ם. מרא"ש מקדמי ארץ אתיא ראשית ראשית ותתן אותם ראשי"ם כליל לאשי"ם
ראשית אונים אלו הבנים. ראשית השנה ועד אחרי"ת שניו"ת מדברי סופרים עצמ"ו
מספר וארבא בחיין יהיבת לון שנת שילומי"ם לבושי שנים עם עדנים. ראשית שמני"ם
מעל השמים ומשמני הארץ כי שם צוה ה' את הברכה ברכות שמים מעל שם נקבצו ריו"ת
שביעה לאוכלים האוכלים למעדנים. שנת כל גוים **יאשרה"ו** לפ"ג
להטיב אתכם לפ"ק.

****

פרפראות לחכמה

תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו

ועינוי יטופון מיא כלפי שמיא אולי, זוכה כתינוק הבוכה לאפוקי נברא:
בן אדם ולא אדם מאי וטהר טהר גברא בטרם כל יציר נברא לחפושי גברא:
ואני בצדק דברתי אל מלכי צדק ומלתי בחירתי עלי תפארת וגחון אברהם בן עזרא:
ועל אפים קידה בחינא וחיסרא במידה ולא בחידה לשאון וגחון שמעון בן צמח:
למענו ולא למעני כי מה אני יוציאני לאורה ויזכני לתור'[ה] בטהר'[ה] אם אין תור'[ה] אין קמח:

אני הגבר להודיע לבני אדם גי"ה בורותיו בן לאדוני אבי לדורותיו ואולם אבי הזה בני
גם בהורותיו הסר חמש משלישי לבית אבותיו הוא המרה פניו לשני צדדיו והנשארי'[ם]
כמותו באותותיו המורם מהם כיוצא בהם מהמו"ן עולם ואיש על מקומו יבא בשלום זה ראשון
והוא ראשון והדור הרביעי הבא אחריו והוא שני הוא שני והשליש אומר לגירושין לכל עקתיו
בישין:

על מה עלמא אלמא מאן דזבין סמא דמותא דחיי סמא לשם שבו ואחלמה והיא לא תצלח:
מארי דעלמ' ותרד העלמ' ולא ליחרב עלמ' יחיד ורבים הלכה כרבי'[ם] בחכמ'[ה] ואת הצרע'[ה] תשלח:
מארי דקשוט ירך פשוט על המדבר קשות על נפש קשות רוח שאין הגוף סובלתו ואת
חטאתינו תסלח:

פתרון החידה

אני הגבר גי"ה בורותיו פי' בעלמא כמו יגיה חשכי ובכאן פי' אני הגבר בחסרון אותיות
גי' ה' סי בור שדברו חכמים הוא חסר דעת כלומר דבר ר[י]ק שאין בו תועלת כמ"ש
בפרקי אבות פ"ב משנת ה' זו"ל [=זו לשון] הע"ב [=הוספת עובדיה מברטנורא] בור ריק מכל דבר בטיב משא ומתן
אינו יודע והוא
גרוע מעם הארץ תרגום והאדמה לא תשם וארעא נא תבור וכן חסיר גי"ה מאני הגבר ישאר
אנב"ר רוחם אותיות אבנר ועל זה וכיוצא בז[ה] אמרתי ואיש על מקומו יבא בשלום. בן לא"א
ר"ל אבנר בן נר: ואולם אבי הוא בני. ישמעו אזנך מה שאתה מוציא בפיך לאביו אתה
קורא נר ולבנו אב נר נמצא הבן אב לאביו שאם נר אביו יקראנו אבי הוא ישיבנו הנני אבי
והשתא דאתית להכי ממילא ידענו שם אברהם כי שם אבנר אותיות אברהם חוץ מהנו"ן
שכוללת שתי אותיות אחרונות של אברהם דהיינו מ"ה ועודפת עליהן חמש וזה אומרו הסר
חמש מאות שלישי שהיא נו"ן של אבנר. הוא המראה פניו וכו' פי'[רושו] ארבע אותיות יש באלפא
ביתא שנקראין כסדרן ובהיפוכן וסי'[מנן] המו"ן ה"א מ"ם וא"ו נו"ן והרי הנו"ן והמורם דהיינו ה"א
והנשארים מ"ה עולה בסגנון אחד. זה ראשון במציאות הזה דהיינו אברהם והוא ראשון לכל
ישראל והוא אברהם אבינו ע"ה ע"כ [=על כן] החידה מכאן ואילך בלא חידה. והדור הרביעי הם בני
יעקב והשני לדור ההוא הוא שמעון אף כאן שמעון. והשליש אומר לגירושין כו' אני הדל
מסכן והלך הולך בדרך אחרת לא כמר ולא כמר ואמינא בה מילתא דשויא לתרוייהו למר
כדאית ליה העניות הגדולה הצלחה היא כי לא ימותו אנשי דורו אם ימכור הוא תכריכין אני אומר אתון מתניתו לה
הצלחה אנן מתנינן לה צווחה ואנחה כי מה יאותו לו אף כי לא
ימותו אנשי דורו אם הוא יחשיך אורו שהרי בע"כ [=בעל כרחו] ימות לפני זמנו ושמואל הנביא יוכיח שמת
לפני זמנו כדי שימות שאול המלך ע"ה בזמנו (כפ"ק דתענית) וטוב עשה שלא מכר תכריכין

כי מי יודע אם הראשונים היה מכין לעצמו וזה שרמזתי בחרוז ראשון. על מה עלמא
אלמא כמו גברא אלמא כלו'[מר] למה עלמא דשיקרא מי שמוכר תכריכין והוא סם חיים לבריות
והוא ימות וזה אומרו לשם שבו ואחלמה כלומ'[ר] השם שיש בו דהיינו סם חיים למה יאמרו עליו
אח ופי' בשרש שהוא לשון אנחה והיא לא תצלח כי אחר שימות הוא עולם כמנהגו נוהג.
ועתה אני מתפלל על העתיד רבון העולמים י"ב מזלות בראת בעולם וכולם משתנים לפי
עזמן ומזלו של עני לא ישתנה אפילו אם יחרב העולם ור' אלעזר בן פרת בשלישי דתענית
יוכיח מוטב שיהפך מזלו שהוא יחיד וזה אומרו ותרד העלמה פי' מזל בתולה והוא על דרך
משל אם הוא מזל העניות או יהיה מי שיהיה יבטל במיעוטו ולא לחריב עלמא כר"א בן פרת
ואם הרוח קשה הגוף סובלתו ונפוחי רעב ובולמוס אין הגוף סובלתו
ואם המעשים גורמים לקשה הפרנסה כדתנן בקידושין גבי חיה ועוף ואת חטאתינו תסלח
שלח תשלח את האם דהיינו המזל ואת הבנים תקח. ואם נפש אדם לומר מה כחו של יתוש
להכניס עצמו בין אריות אמור לו אימת המפגיע על הארי בפ' המוציא א"י מ"ת הארי על
המפגיע מי שפגע בו שר העניות ביודעו ומכירו עלה דידיה הדר דלדידיה קיימא שעתא
ואני אספר לך קצת מן הקורות עבים הקורות בית הבד דעדו עלי. תא שמע מה
אני ומה חיי וי ויהי מצאתי מרחם אמי עד שהלכתי ברגלי בלא משענת מת אבי זלה"ה ולא
ידעתי בן כמה שנים הייתי ומסתמא לא פחות משלוש שנים כי לפני מותו נולד אחי אז שלחה
[עמוד]
אותי אצל הקרובים והיא נישאת לאיש אחר בן טובים וילדה בנים ובנות ואני מתגלגל עמהם
עד שהייתי ראוי להצטרף בעשרה אז יצאתי לאויר עולם משוט בארץ ומהתהלך בה. אמנם
נפשי חשאה [=חשקה?] בתורה והנחתי כל אומניות ועוסק בתורה ובכל מקום דאזדמן לי אכסניא נאה
לשנה או שנתים לעסוק בתורה מטי וקורא ישלם ה' פעלם בכ"א שהם ונפשי חשקה לעלות
לארצינו הקדושה ללמוד תורה בקדושה ועליתי לעה"ק צפת תוב"ב אבל בעונות מצהתיה [=מצאתיה] בצער
ולא מצאתי את שאהב,[ה] נפשי והלכתי לק"ק ארם צובא יע"א וזיכני השם שהייתי שם ימים ושנים
בבית החסיד כמוהר"ר עזרא אסי ז"ל בזמן הרב המובהק כמוהר"ר שמואל לאניידו ז"ל בן
בנו של בעל כלי יקר ז"ל בבית המדרש של ח"ר יוסף בואבי ז"ל ישלם השם פעלם עד שהגעתי
לתחילת הוראה והן עתה אחר זמנים הריני כאותו תלמיד אחר שקרא מסכ'[ת] עירובין קרא
מכוי מעשה זה ראיתי בשו"ת לרבינו בית יוסף ז"ל על סדר אבן העזר על כן קרא למשל
ויכול להיות שאותו תלמיד היה בן גילי שהן עוד היום עדיין לא הגעתי אפי' לרועה צאן
אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני אמנם כבר אמרו וכל אדם אינו חייב עליו אלא כשיעורו
ובלבד שיכוין לבו בשמים. אז באתי לעיר קאנדיא וקבלני לביתו החסיד הותיק החכם
המרומם כמהר"ר רפאל זאלמה ז"ל כדי ללמוד עמו גמרא וזה הוא רצוני כי יותר רוצה הפרה
להניק ונתתי דעתי בסעייתא דשמיא לחבר מנחת עני על עירובין נדה יבמות ולא איסתעיי
מילתא ובסעייתא דשמיא אי איישר תילי עוד חזון למועד ואעפ"י שרבים מונעים עצמם
ממסכתות אלו כמ"ש בכה"ג אנן די"ד עניים אנן למאי ניחוש ואנן לא חשחין לה שאם הייתי
עושה על עירובין שבת יבמות ראש השנה אין זה דבר הגורם לממון. והק"ק יצ"ו קיבלוני
עליהם למורה צדק כאשר יורוני מן השמים לדון ולדרוש להם ואנא אתכא דבע"ה קא סמיכנא
ומעותי של שכירות הקהל הנחתי על קרן השב"י ובסמוך תבינהו והייתי שם ששה שנים וכאן
מצוה עלינו לספר בשבחו של הגביר הנדיב המפורסם כמוהר"ר שמואל ליאון זכרונו לחיי
העולם הבא ובחיים חיותו פה קושטאנ' יע"א צוה לי שלא להזכירו בספרי עכשו בעונותינו
שנפטר לב"ע חובה עלינו לספר בשבחו והנה באותו הזמן נתן בידי כתיבת ידו על חמש מאות
וחמשים גרוש' בכל שנה לקבוע ישיבה בעה"ק צפת תוב"ב על עשרה חכמים וכשבאתי לעיר

ליאורנ' יע"א ונתיישבתי שם שלחתי לו אותו הכתב ע"י שלוחי צפת ת"ו ובאותו הזמן נתיישב' עה"ק טבריא ת"ו ע"י הרב הגדול עצום בישראל שלשלת רבני'[ם] מוסמכי'[ם] כמהר"ר חיים אבולאפיא זלה"ה ונתן לו עשרה כיסים לעשרה בטלנים וקים לה בדרבא מיניה ואשתקד פה ק"ק אמר לי שרוצה להניח כאן שני אלפים גרוש' לעשות ישיבה בעה"ק חברון תוב"ב ולעשות חסד עמדי בירוש' ת"ו תנצב"ה אז יצאתי משם לדרכי כדרכי עד שבאתי לעיר גדולה לאלקים ק"ק ארג'יל יע"א וראיתי שם חכמים גדולים ומופלגים גם מבני בניו של הרשב"ץ זלה"ה חכמים גדולים והרב הכולל הדיין המצויין כמוהר"ר יאודה עייאש נר"ו עשה שני חבורים באותו זמן א' על הרמב"ם ז"ל ושו"ת ופלפלנו בלשון הרמב"ם ז"ל דהל'[כות] פרה אדומה והביאו בספרו ולעת כזאת אינו בידי ונתאכסנתי בבית הנגיד השר וטפסר הגביר הוקם על [העדה] כמוהר"ר רפאל יעקב בושערה יצ"ו וישבתי בביתו שנה תמימ'[ה] וגמלני כל טוב ובצאתי משם נתן לי ממון הרבה עושה ומעשה ישלם ה' פעלו ומשכורתו תהיה שלמה בהני תלת מילי דמשנ"ו רבנן ועשיר הייתי באות'[ה] שעה חזו מאי דסליק ביה משם נתתי פני ללכת לק"ק ליאורני יע"א להשתקע שם שהיא עיר גדולה לאלקי'[ם] ומן השמים עזרוני ויהי כבאי שמה נתתי ממוני ליד ת"ח א' עוסק גם בפרקמטיא והאיש שבא עמי ידעתיו נאמן שלח אותו מעבר לים עם סחורה ומזלי גרם ונפל בשביה

[עמוד]

והלך החבל אחר הדלי והחכם ההוא פרע לי מעט מעט ולא ראיתי סימן ברכה ואנשי העיר הזאת בני מלכים הם תורה וגדולה והיחס העושר והכבוד כרכא דכולה ביה עשו עמי חסד גדול ועשאוני אחד מדייני העיר ושם נשאתי אשה בת טובים השם יזכני לשמחה כהלכת גברין יהודאין ובראשונה ילדה בת וקראתיה שרה והיה בפ' ויגש וכתבתי בספר הזכרון לסדר הא לכם זרע ש' אבש"ר ואחר שנתים שנת שד"ה ויהיו חיי שרה מאה שנים כו' ובעונות ליל שבת קודש פ' חיי שרה ותמת שרה אז רשמתי הא לכם זרע וזרעתם את האדמ'[ה] כי לא השלימה שנה תמימה ב"ה ואח"כ נולד בני ידידי כנפשי בכ"ג לח' אלול וכתבתי על לוח לבי לסדר ובחרת בחיים שנת **כי עת**ה ה הרחי**ב** ה' לנו ופרינו **ב**ארץ ונימול ביום א' של ר"ה וקראתי שמו נפתלי וראיתי בס' ברית מנוחה שמפליג על השם היוצא מס"ת נפתלי אילה שלוחה שהוא שם נורא ואמיץ מאד ואני בטחתי בחסדו שיגמר בעדו ויצילנו מכל צרה ויחיהו לאורך ימים בתורה ויראה ומ"ט כי"ר ואח"כ נולדה בתי אסתר ואחר כל אלה שלח אותנו הגביר הפקיד סי' שלמה עגיב ה"י לירושלים תוב"ב וכאשר באנו לעיר עכו ת"ו דא עקא היה שביום ז"ך לח' אב החשיך ה' בעדי ותלקח אסתר לב"ע וקיימתי משנכנס אב ממעטין בשמחה וקים לן בדרבה מינה משיצא אב ישב האב אבל וחפוי ראש ומשם באנו לעיר קדשינו תוב"ב ואחר כל עמל וטורח אפס כסף כאורח ארעא ארץ הנג"ב והוצרכתי ללות בריבית כי היתה שנת יוקר ושינוי אויר מביא לידי חולאים אף זו מן התוכחה והכסף יענה את הכל ופ"י שבשביל שאנשי אשר בעיר ליאורני יע"א הבטיחוני לשלוח לי לירושלם ת"ו כמו חמישים גסים בכל שנה עד עשרה שנים ובשנה ראשונה שלחו לי על דרך מצרים ואיש ההוא אישתמטתיה מיניה דמילתא דלא רמיא עלה דאינש לאו אדעתיה ואני על סמך אותן מעות לקחתי ברבית וירא ישראל כי יש שבר במצרים שכאשר ראו אנשי ליאורני יע"א שלא באו לידי משכו ידיהם מלשלוח עד יצא לנוגה שלא אמרה תורה שלח לתקלה רק על המחיה ועל הכלכלה ואשתי מב"ת ילדה בת בירושלם ת"ו וקראתיה רחל ויהי בבוקר אחר ששה שבועות מצאנוה כעץ יבש כי מתה עלי רחל ברוך דיין האמת ועד לא אזלא אתיא אחרינא תכופות וסמוכו'[ת] דשפכי אהדדי כי אחרי כן הפילה בן זכר וכולה חדא גזירה היא ברוך הגוזר ואיכא צערא לאקופי בועות גזירה שמא יטה וכן היה שגם אנכי נפלתי למשכב כמדקרת חרב וכד מפני רישא אבי סריא מסלסל בצערי

איך פגע בי מדת הדין ואין עומדין אלא בכובד ראש כי יד ה' נגע בי בבני חיי ומזוני שהם
תולדות דבר חרב ורעב שעלו החובות ברבית עד למעלה עקרבים אדהכי והכי אגב טרדות
ובכי גנוחי גנח והנה אחר תביר אתנח והנה שלשה אנשים ולדידי מלאכים הם שנכנסו ערבים
בעדי בעודי בצער גדול גם תנומה לא אתן לעפעפי וגם גדול הוא זה שספק יש לי אם יש
לכל אחד כדי החוב ישלם ה' פעלם ואז יצאתי מירושלם תוב"ב וחזרתי לעיר ליאורני יע"א
ונתעכבתי שם קרוב לשלוש שנים בשביל איזה סיבה ומחכו עלה במערבא אז חברתי תשובות
הללו ויצאתי משם עד שבאתי לעיר הזאת קושטאנדינא יע"א והוא עולם קטן ופמליא של
מטה כעין פמליא של מעלה מליאה מכל מדות טובות ג"ומלי חסדים ב"יישנים ר"חמנים וכל
רז לא אניס להו וכאן נמצא וכאן היה גב"ר חכם בעוז שלם בכלי תורה וגדולה במקום אחד
החכם המרומם המעושר במדות ישרות הדר הוא לכל חסידיו כמהר"ר יעקב בונפיל
נר"ו שעשה עמדי חסד גדול להדפיס ספר הזה מכיסו ישלם ה' פעלו אכי"ר כמו שכתבתי
בהקדמה ושם עשיתי חרוז קטן לכבודו ובשגם שהיה בעונות עת של זעם שנשרפו כמה
אלפים ורבבות בתים גם לרבות זמן מגפה [___] וכמה צרות אחרות שנשתרבבו אחריהן ישבתי

[עמוד]

משתומם עד יעבור זעם ויבא שעת רצון דאי סייפא לא ספרא שלא ניתנה תורה למלאכי
השרת ומחמת טרדות הזמן נאבדו כמה ניירות מספר הזה והוכרחתי לחזור על לימודי
בעונותי נשתכחו ממני כמה עניינים וקשי"א עתיקא מחדתא ובדרך הזה איזדמן לי פעם
ראשונה ספר הלכה למשה להרב המובהק ומופלא כמוהר"ר משה אמרילייו זלה"ה והביא שם
משמי לשון הרמב"ם ז"ל מהלכ'[ות] פ"א [=פרה אדומה] ולא ניראין דברי בעיניו והוכרחתי לטפל בעצמי ולהשיב
עליו ואם הזמן בוגד וספרים אין בידי וחכמה אין כאן כמה זמן זמנם אצטריך לרבויי אמור
מעתה דין גרמא דעצירא להיטפל במלאכת הדפוס ע"כ אני נותן שבח על העבר ומתפלל
אני על העתיד לבא מובטחני בשוכן שמי ערבה שמכאן ולהכא לחושבנא טבא זהו דרך כלל
בקיצור מופלג ואם באתי לפרט כל הפרטים תסמרו שערות ראש הקורא והשומע דומיא
דמשמיע בחמה מפני חמה ובגשמים מפני גשמים בים מפני צינים ופחים ומכשולות הים עד
הגיע לשערי מות ושודדי ימים ויהי בבוקר יום א' והנה שונאינו אחרינו רחוק במלא הסי"ט
כפול ות"ל [=ותודה לאל] היינו סמוכים לעיר וביבשה מפני אריה וגנבי ושאר הנלוים תדיר ושאינו תדיר
וצער גידול בנים קשה מכולם והא קמן הם בירושל' ת"ו ואני במצרי"ם המונח במקדש והנגרר
במ"י דינ"א קשיא וקשה מכולם ביטול תורה ותפילה [...]

Publisher: Printed by Nissim ben Yona Ashkenazi, Constantinople, 1757.
Archive: Scanned version of the book available at http://www.hebrewbooks.org/1446

Copyright © 2012 Early Modern Workshop